

Petrol Fiyatlarında Gerileme ve Ülkemizde Petrol Sektörüne Etkileri

Ali Ufuk YAŞAR
Petrol-İş Genel Başkanı

Petrol fiyatlarındaki hızlı gerileme, enerji sektöründeki tüm dengeleri değiştirmektedir.

Dünyada 2015 yılında enerji sektörüne damgasını vuran gelişme, kuşkusuz petrol fiyatlarının düşmeye devam etmesi olmuştur. Fiyatlardaki

hızlı gerileme, enerji sektöründeki tüm dengeleri değiştirirken aynı zamanda dünya ekonomisindeki gelişmelerin de bir tezahürüdür.

Petrol fiyatlarındaki aşağıya doğru hareket, 2014 yılının Haziran ayında başlamış ve aynı yılın sonunda neredeyse yarı seviyesine düşmüştür. Fiyatlardaki düşük seyrin ve gerileme, 2015 yılı boyunca da sürmüş ve şu anda Brent tipi petrolün varil başına fiyatı 35 dolara gelmiştir. Bu düzey, petrol fiyatlarının en son Aralık 2008'de kriz sonrası varil başına 34 dolar düzeyini gördüğü

dip seviyesidir. Aşağı yönlü hareket devam ettiği takdirde, Irak İşgalinin ilk döneminde 30 dolar olan seviyenin de test edilmesi olasıdır. Petrol ihracatçısı ülkelerin oluşturduğu OPEC, halen fiyatlardaki düşüş seyrine müdahale etmemekte ve petrol arzını kısmayı tercih etmemektedir. Bu nedenle, petrol piyasasında arz fazlası sürmektedir.

2016 yılında fiyatların ortalama 50-55 dolar bandında gerçekleşmesi beklenmektedir.

Petrol fiyatlarındaki aşağı yönlü hareket, arz tarafında kaya petrolü yatırım ve üretiminin ciddi ölçüde artmış olması, o dönem Irak ve Libya'da petrol üretiminin beklentilerin üstünde artış göstermesi ve OPEC'in üretim seviyesini koruma kararı etkili olmuştur. Petrol talebi tarafında ise Avrupa ve Uzakdoğu ekonomilerinde büyümenin ciddi ölçüde yavaşlaması, Çin ekonomisinin ivme yitmesiyle bu ülkenin petrol talebinin azalması fiyatları baskılamıştır. ABD Merkez Bankası FED'in parasal sıkılaştırmaya gitme kararı sonucu doların tüm dünyada değer kazanması ve bu durumun petrol fiyatlarının gevşemesine etkide bulunması da bir diğer gelişmeydi. Ayrıca İran üzerindeki yaptırımların kalkmasıyla, bu ülkenin petrol ihracatını arttıracığı yönlü açıklamaları oldu. Tüm bu etkilerle gerilemeye başlayan petrol fiyatları, bir buçuk yıllık dönemde neredeyse 2004 yılı değerlerine kadar düşmüştür.

Petrol fiyatlarının düşmesi en çok enerji ihracatçısı ülkeleri olumsuz etkilemiştir.

Tahminler, petrol fiyatlarının önümüzdeki yıl hızlı bir şekilde yükselmeyeceği, aksine zamana yayılmış tedrici bir yükseliş gerçekleşeceği yönündedir. 2016 yılında fiyatların ortalama 50-55 dolar bandında gerçekleşmesi beklenmektedir.

Petrol fiyatlarının düşmesi en çok enerji ihracatçısı ülkeleri olumsuz etkilemiştir. Petrol ihrac eden ve bütçesini petrol gelirleriyle döndüren ülkeler, fiyatların düşmesinden en zararlı çıkanlar olmuştur. Bu ülkelerin başında Venezuela, İran, Rusya, Irak ve S. Arabistan gelmektedir. Ancak S. Arabistan'ın güçlü merkez bankası rezervleri ile düşük petrol fiyatlarının yaratacağı olumsuz koşulları göğüsleyebilmektedir. Nitekim OPEC'in en önemli üyesi olan S. Arabistan'ın, örgütün petrol üretim kararını değiştirmemesinde ve böylece fiyat düşüşüne müdahale etmemesinde başrol oynadığı bilinmektedir.

Öte yandan petrol fiyatlarının düşmesi, Türkiye gibi petrolde dışa bağımlı ülkelerin enerji faturasını azaltmakta ve cari dengeye olumlu katkıda bulunmaktadır. Ancak, aynı dönemde ABD dolarının yerel para birimleri karşısında değer kazanmış olması, enerji faturasındaki azalmayı bir nebze frenlemiştir. Buna rağmen ülkemiz-

de Orta Vadeli Program (OVP) verilerine göre de geçen yıl 54,9 milyar dolarlık enerji ithalatı yapılmıştır. Geçen yıl yayımlanan OVP'de bu yıl için öngörülen 57,3 milyar dolarlık enerji ithalatı ise son yayımlanan programda 41,1 milyar dolara çekilmiştir. Bu rakamlar başta petrol fiyatlarının düşmesi nedeniyle, geçen yıla göre 2015 sonu itibarıyla enerji ithalatı faturasının dörtte bir mertebesinde azalacağını göstermektedir.

2015 yılının ilk altı ayında, düşük petrol fiyatları nedeniyle enerji firmalarında işten çıkarılanların sayısı 70 bin düzeyine çıkmıştır.

“Yatırımlar kısıyor, fatura öncelikle işçilere çıkartılıyor”

Petrol fiyatlarının düşmesi, son yıllarda özellikle ABD’de büyük gelişme gösteren ve geleneksel petrol faaliyetine alternatif olan kaya gazı/ petrolü yatırımlarının da durması anlamına gelmiştir. Geçtiğimiz dönemde dünyada petrol tekelleri, düşük petrol fiyatları nedeniyle kaya

petrolü yatırımlarını arka arkaya durdurduklarını açıklamıştır.

Aynı süreçte, petrol sektöründe yatırımlar da ertelenmekte ve şirketler kârlılıklarında oluşan baskıyı öncelikle işçilik maliyetlerini düşürme yoluyla gidermeye çalışmaktadır. Petrol arama faaliyetleri yavaşlamakta, petrol çıkarma/üretim maliyeti yüksek bazı kuyular terk edilmektedir.

Shell, Temmuz 2015’te, 2016 yılında mali harcamalarını %20 oranında azaltacağını ve 6.500 çalışanının işine son vereceğini açıklamıştır.

Chevron tüm istihdamının %2,3’ünü oluşturan 1.500 çalışanını işten çıkartma kararı almış, ConocoPhillips’in fiyatların düşmeye başladığı süreç boyunca yaptığı tenkiset 1.500 kişiye yaklaşmıştır.

Wall Street Journal’a göre, yaz aylarında enerji şirketlerinde işten çıkarılan işçi sayısı 50 bine ulaşmıştır. Enerji sektöründe danışmanlık faaliyetleri yürüten Challenger, Gray & Christmas şirketine göre, 2015 yılının ilk altı ayında düşük petrol fiyatları nedeniyle enerji firmalarında işten çıkarılanların sayısı 70 bin düzeyine çıkmıştır.

Petrol fiyatlarının düşmesi, ülkemiz petrol sektöründe de ne yazık ki benzer etkilere yol açmaktadır. Türkiye’de petrol arama ve üretiminde öncü kamu kuruluşu olan Türkiye Petrolleri (TP), yurt içinde yatırımlarını kısmakta, bazı sahalar-daki faaliyetlerini gözden geçirmektedir.

Bilindiği üzere, ülkemizde ham petrol üretimi 2014 yılında 17,1 milyon varil düzeyinde gerçekleşirken, üretimin 12,1 milyon varillik bölümü kamu şirketi TP tarafından yapılmıştır. Sendikamız Petrol-İş’in de örgütlü olduğu TP, hâlihazırda yurt içi ham petrol üretiminin %70’ini tek başına gerçekleştirmektedir. Yani devlet şirketi TP, tek başına neredeyse tüm sektörü temsil etmektedir.

Ne Yapılmalı?

Son derece stratejik olan bu sektördeki güçlü konumu TP'ye önemli sorumluluklar yüklemektedir. TP'nin kamusal niteliği, uluslararası petrol şirketleri gibi işçi çıkartmasının önüne geçmiştir. Doğru yaklaşım da bu olmalıdır. Ayrıca, ülke çıkarı ve kamu yararı doğrultusunda petrol sektöründe faaliyetlerde sürekliliğin sağlanması ve üretimin sürmesi için kalifiye işgücünde bir tasarrufa gidilmemesi gerekmektedir.

Bu manada, petrol fiyatlarının düşmesinin TP üzerinde yarattığı olumsuz koşulların hafifletil-

mesi için devletin finansal olarak kamu şirketimizi desteklemesi gerekmektedir.

Enerjide dışa bağımlı ve içinde bulunduğu coğrafyada siyasi risklerin yüksek olduğu ülkemizin, enerji politikalarında yerli kaynaklara yönelen ve bu alandaki devlet şirketimiz TP'yi güçlendirmeye odaklı politikalar izlemesi şarttır.

Ülkemizde her damla petrolün en etkin şekilde değerlendirilerek yüksek katma değerli ürünlere dönüştürülmesi gerekliliği ortadadır. Bu da, ancak ve ancak, petrol sektöründe dikey entegrasyonun geçmişte olduğu gibi kamu eliyle

yeniden sağlanması ve etkin bir planlama ile mümkündür. Geçmişte, TÜPRAŞ, BOTAS, Petkim ve Petrol Ofisi gibi petrol sektörünün farklı halkalarında faaliyet gösteren kamu şirketlerinin TP'nin bünyesinde entegre edilmiş olması da bu gereklilikten kaynaklanmıştır.

Enerji ihtiyacımız ve ülke ekonomisinin koşulları, sektörün üretimden rafinaja, petrokimyadan akaryakıt dağıtımına, devlet şirketlerinin öncülük ettiği yeni bir atılımı ve kamu yatırımlarını zorunlu kılmaktadır. TP'nin çatısı altında entegrasyon yeniden sağlanmalı ve TP ülkemizi dünyada da temsil eden bir marka haline getirilmelidir.

Stratejik petrol sektörünün sadece özel sermayeye bırakılması, petrolde arz güvenliğini ciddi ölçüde tehlikeye sokacaktır. Fosil enerji kaynaklarının stratejik önemi nedeniyle ki dünya devletlerinin tümü, petrol sektörlerini güçlendirmek amacıyla, çoğunlukla kamu eliyle kurdukları petrol şirketlerini arama, sondaj, ham petrol üretimi, boru hatları ile taşıma, rafinaj,

petrokimya, kimya, dağıtım, pazarlama, faaliyetlerini de içerecek biçimde dikey entegre bir yapıda oluşturmuşlardır. Bu doğrultuda, petrol sektöründe dünyada devlet şirketlerinin yükselişi devam etmektedir. Bugün dünyadaki petrol rezervlerinin %80'i devlet şirketlerinin elinde bulunmaktadır.

Stratejik petrol sektörünün sadece özel sermayeye bırakılması, petrolde arz güvenliğini ciddi ölçüde tehlikeye sokacaktır.

Ülkemizde de faaliyet gösteren Avusturyalı OMV, İtalyan ENI, Azeri SOCAR birer devlet şirketi niteliğine sahiptir. 1999 yılında İspanyol Repsol'e satılarak özelleştirilen Arjantin'in milli petrol şirketi YPF'nin %51'lik hissesi, petrolde dışa bağımlılığın artmaya başlaması, eksik üretim ve yatırımların yapılmaması gerekçesiyle 2012 yılında kamulaştırılmıştır. Ayrıca dünyada faaliyet gösteren büyük petrol tekellerinin tamamı, özel şirket mahiyetinde olsalar dahi, ülke çıkarları ve ihtiyaçları doğrultusunda faaliyetlerini yürütmektedir.

Petrol fiyatlarının düşmesiyle dünyada ve Türkiye'de sektörde oluşan olumsuz ortam, devlet şirketlerinin ve devletin petrol faaliyetlerinde sürekliliğin sağlanması açısından devreye girmesinin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha göstermektedir.